

Sygn. akt III A Ua 933/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 września 2018 r.

**Sąd Apelacyjny we Wrocławiu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w składzie:**

Przewodniczący: SSA Irena Różańska-Dorosz

Sędziowie: SSA Monika Kiwiorska-Pajak (spr.)

SSO del. Artur Tomanek

Protokolant: Robert Purchalak

po rozpoznaniu w dniu 12 września 2018 r. we Wrocławiu

na rozprawie

sprawy z wniosku H. Z.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w Warszawie Oddziałowi Regionalnemu w J.

o emeryturę rolniczą

na skutek apelacji H. Z.

od wyroku Sądu Okręgowego w Jeleniej Górze Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 17 maja 2018 r. sygn. akt VII U 68/18

oddala apelację.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 17 maja 2018 r. Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze oddalił odwołanie H. Z. od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z 18 grudnia 2017 r. odmawiającej prawa do emerytury rolniczej z uwagi na niewykazanie co najmniej 25 lat ubezpieczenia z tytułu pracy w gospodarstwie rolnym.

Sąd Okręgowy ustalił:

H. Z., ur. (...), ma ustalone prawo do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych od dnia 12.02.2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych uwzględnił wnioskodawcy 25 lat okresów składkowych, nieskładkowych oraz uzupełniających, w tym 21 lat 9 miesięcy i 29 dni okresów składkowych. Do okresów uzupełniających wliczono okresy: od 09.10.1986 r. do 31.12.2000 r., od 02.07.2002 r. do 30.09.2006 r. od 01.04.2007 r. do 28.06.2012 r., łącznie 3 lata i 22 dni. Przy ustalaniu wysokości emerytury pracowniczej uwzględniono zwiększenie z tytułu opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników.

Organ rentowy uwzględnił wnioskodawcy okresy składkowe, między innymi:

- od 04.09.1967 r. do 30.06.1971 r., od 01.07.1971 r. do 26.10.1971 r. i od 17.11.1973 r. do 02.01.1974 r. w Przedsiębiorstwie (...),
- od 27.10.1971 r. do 17.10.1973 r., służba wojskowa,
- od 21.02.1974 r. do 30.06.1983 r. w (...) Przedsiębiorstwie (...) w J..

Wnioskodawca udokumentował przed rolniczym organem rentowym 20 lat 8 miesięcy i o dni okresów podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, w tym:

- od 09.10.1986 r. do 31.12.1988 r.,
- od 01.06.1989 r. do 31.12.2000 r.,
- od 01.07.2002 r. do 09.05.2009 r.

H. Z. mieszkał z rodzicami w D.. Rodzice posiadali gospodarstwo rolne o powierzchni ok. 6 ha, następnie powiększone do 11 ha. Hodowano zwierzęta, uprawiano rośliny rolne. Wnioskodawca uczęszczał do szkoły przyzakładowej przy (...). Po ukończeniu szkoły pracował w (...) przez okres 3 miesięcy, następnie został powołany do służby wojskowej i powrocie podjął zatrudnienie w (...) Przedsiębiorstwie (...) w J..

W trakcie przyuczenia do zawodu w (...), jak również po wojsku, pomagał w pracach w gospodarstwie rolnym rodziców od 20.04.1968 r. do 26.10.1971 r. oraz od 18.10.1973 r. do 20.04.1975 r.

Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie nie zasługiwało na uwzględnienie, gdyż zgodnie z art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 20.12.1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r., poz. 277 z późn. zm.), emerytura rolnicza przysługuje ubezpieczonemu rolnikowi, który spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny; wiek emerytalny mężczyzny 65 lat;
- 2) podlegał ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu przez okres co najmniej 25 lat, z uwzględnieniem art. 20.

Natomiast zgodnie z art. 20 powołanej ustawy, do okresów ubezpieczenia zalicza się okresy:

- 1) podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników indywidualnych i członków ich rodzin w latach 1983 - 1990;
- 2) prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w gospodarstwie rolnym, po ukończeniu 16. roku życia, przed dniem 1 stycznia 1983 r.

W myśl ust. 2 tego przepisu, okresów, o których mowa w ust. 1 nie zalicza się do okresów ubezpieczenia, jeżeli zostały one zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty na podstawie odrębnych przepisów.

Ubezpieczony nie spełnił ostatniej spornej przesłanki, jaką było wykazanie co najmniej 25 lat łącznego okresu ubezpieczenia społecznego rolników w związku z wykonywaniem pracy rolniczej. H. Z. wykazał przed rolniczym organem rentowym 20 lat, 8 miesięcy okresów podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników. Spór dotyczył pracy w gospodarstwie rolnym rodziców od 20.04.1968 r. do 26.10. 1971 r. oraz od 18.10.1973 r. do 20.04.1975 r.

W spornych okresach wnioskodawca podlegał ubezpieczeniu społecznemu pracowników w związku z zatrudnieniem w Przedsiębiorstwie (...) od 04.09.1967 r. do 30.06.1971 r., od 01.07.1971 r. do 26.10.1971 r. i od 17.11.1973 r. do 02.01.1974 r., a następnie w (...) Przedsiębiorstwie (...) w J. od 21.02.1974 r. do 30.06.1983 r. W gospodarstwie rolnym swoich rodziców wnioskodawca pracował od 20.04.1968 r. do 26.10. 1971 r. oraz od 18.10.1973 r. do 20.04.1975 r.

Wnioskodawca ma prawo do emerytury, ustalone przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych i nie nabyłby tego prawa, gdyby nie przepis art. 10 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.

U. z 2017, poz. 1383), który dopuszcza możliwość doliczenia do okresów składkowych i nieskładkowych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, okresów pracy w gospodarstwie rolnym oraz okresów z ubezpieczenia społecznego rolników w wymiarze niezbędnym do brakujących 25 lat. Taka sytuacja miała miejsce w postępowaniu przed ZUS-em w sprawie przyznania wnioskodawcy prawa do emerytury pracowniczej.

H. Z. ubiegając się o prawo do emerytury rolniczej musi wykazać co najmniej 25 lat okresów ubezpieczenia społecznego rolników lub wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym w ściśle określonym przedziale czasowym. Wnioskodawca domagał się uwzględnienia okresu, kiedy nie podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników i nie były za niego odprowadzane składki na to ubezpieczenie. Jednocześnie w tym samym okresie podlegał ubezpieczeniu społecznemu pracowników. Okres ten był uwzględniony do prawa i wysokości świadczenia przez ZUS. Zdaniem Sądu Okręgowego, nie było podstaw do uwzględnienia spornego okresu do prawa przy ustalaniu emerytury rolniczej.

Zgodnie z przepisami obowiązującymi w spornym okresie, tj. ustawy z dnia 14.12.1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin (Dz.U. z 1989 r. Nr 24, poz. 133 ze zm., w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1988 r.), istniał obowiązek podwójnego ubezpieczenia społecznego, co przy ustaleniu prawa do świadczeń z różnych systemów ubezpieczeniowych, nakazywało uwzględniać te różne okresy ubezpieczeniowe oraz okresy im równorzędne i zaliczalne, przypadające w tym samym czasie. Wskazuje na to przepis art. 17. ust. 1, zgodnie z którym do okresu prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w nim, wymaganych do uzyskania prawa do emerytury lub renty inwalidzkiej, zalicza się okresy:

pkt 1) prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w nim przed dniem 1 lipca 1977 r., lecz po ukończeniu 16 lat,

pkt 2) zatrudnienia, równorzędne z okresami zatrudnienia i zaliczalne do okresów zatrudnienia w myśl przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Ust. 2. Okresy, o których mowa w ust. 1 pkt 1, zalicza się do okresu zatrudnienia wymaganego do emerytury lub renty w myśl przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Z kolei stosownie do art. 3 ust. 1 tej ustawy, ubezpieczenie (rolne) jest obowiązkowe. Ubezpieczeniu nie podlegają osoby:

pkt 1) będące pracownikami zatrudnionymi w wymiarze czasu pracy nie niższym niż połowa wymiaru obowiązującego w danym zawodzie albo objęte innymi przepisami o ubezpieczeniu społecznym lub o zaopatrzeniu emerytalnym,

pkt 2) mające ustalone prawo do emerytury lub renty,

pkt 3) użytkujące wyłącznie grunty stanowiące własność związków wyznaniowych (ust. 2).

Powołane przepisy mają obecnie swoje odzwierciedlenie w przepisach art. 10 i art. 56 ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz art. 20 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Zgodnie z art. 10 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również następujące okresy, traktując je, z zastrzeżeniem art. 56, jak okresy składkowe:

pkt 1) okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki,

pkt 2) przypadające przed dniem 1 lipca 1977 r. okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego po ukończeniu 16 roku życia,

pkt 3) przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia,

jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5-7, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu(ust. 1).

Ust. 3 przepisu stanowi, że okresów, o których mowa w ust. 1, nie uwzględnia się, jeżeli zostały one zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty, na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Z kolei stosownie do art. 56 ustawy emerytalnej osobie, której przy ustalaniu prawa do emerytury uwzględniono okresy pracy w gospodarstwie rolnym określone w art. 10, oblicza się wysokość przysługującego świadczenia jako część świadczenia obliczonego w myśl art. 53, z uwzględnieniem okresów pracy w gospodarstwie rolnym, proporcjonalnie do udziału okresów składkowych i nieskładkowych w okresie stanowiącym sumę okresów składkowych, nieskładkowych i uwzględnionych okresów pracy w gospodarstwie rolnym (ust. 1). Przepisu ust. 1 nie stosuje się do osoby, która udowodniła co najmniej: 20 lat - kobieta lub 25 lat - mężczyzna okresów składkowych albo okresów składkowych uzupełnionych okresami nieskładkowymi w rozmiarze nie większym niż określony w art. 5 ust. 2, lecz wysokość przysługującej jej emerytury oblicza się w myśl art. 53, z uwzględnieniem okresów składkowych i nieskładkowych, bez uwzględnienia okresów pracy w gospodarstwie rolnym (ust. 20).

Świadczenie, którego wysokość ustalono w myśl ust. 1 lub 2, zwiększa się o kwotę odpowiadającą części składkowej emerytury ustalonej według zasad wymiaru określonych w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników, z uwzględnieniem całego udowodnionego okresu pracy w gospodarstwie rolnym, z tym że okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w gospodarstwie rolnym - bez podlegania innemu ubezpieczeniu społecznemu - po ukończeniu 16 roku życia, przypadające przed dniem 1 lipca 1977 r., uwzględnia się, jeżeli przypadają nie wcześniej niż 25 lat przed ustaleniem prawa do emerytury (ust. 3). Jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe nie zostały uzupełnione okresami wymienionymi w art. 10, emerytura ulega zwiększeniu za okres opłacania składek na Fundusz Emerytalny Rolników, Fundusz Ubezpieczenia Społecznego Rolników i ubezpieczenie emerytalno-rentowe rolników. Zwiększenie to ustala się według zasad wymiaru przewidzianych dla części składkowej w przepisach, o których mowa w ust. 3 (ust. 4).

Zwiększenie, o którym mowa w ust. 4, nie przysługuje osobie mającej ustalone prawo do emerytury lub renty na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników (ust. 5).

Zdaniem Sądu Okręgowego, z treści cytowanych przepisów, zarówno nieobowiązujących, jak i obecnie obowiązujących, wynika, że możliwe było liczenie podwójne okresów zatrudnienia, jak i pracy w gospodarstwie rolnym, pod warunkiem podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników oraz ubezpieczeniu pracowniczemu i odprowadzania z tych tytułów składek ubezpieczeniowych.

Wnioskodawca w spornym okresie podlegał wyłącznie ubezpieczeniu społecznemu pracowników i z tego tytułu były za niego odprowadzane składki na ubezpieczenia społeczne pracowników.

Apelację od powyższego wyroku złożył wnioskodawca zaskarżając wyrok w całości i zarzucając naruszenie przepisu art. 20 ustawy z 20.12.1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników poprzez błędną jego analizę, iż wnioskodawca nie wykazał 25-letniego okresu podlegania ubezpieczeniom społecznym rolników, ponieważ postulowane okresy od 20.04.1968 r. do 26.10.1971 r. oraz od 18.10.1973 r. do 20.04. 1975 r. zostały uwzględnione przez ZUS do przyznania emerytury.

Apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez przyznanie prawa do emerytury rolniczej z uwzględnieniem do łącznego stażu ubezpieczeniowego z tytułu pracy w gospodarstwie rolnym (20 lat i 8 miesięcy) okresów od 20.04.1968 r. do 26.10.1971 r. oraz od 18.10.1973 r. do 20.04.1975 r.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest nieuzasadniona.

Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił stan faktyczny sprawy i rozstrzygnął istotę sporu. Zasadnicze znaczenie dla rozstrzygnięcia ma treść art. 20 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników. Zgodnie z treścią tego przepisu do okresów ubezpieczenia wymaganych zgodnie z art. 19 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników zalicza się okresy:

- 1) podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników indywidualnych i członków ich rodzin w latach 1983-1990;
- 2) prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w gospodarstwie rolnym, po ukończeniu 16 roku życia, przed dniem 1 stycznia 1983 r.;
- 3) od których zależy prawo do emerytury zgodnie z przepisami emerytalnymi.

Okresów, o których mowa w ust. 1, nie zalicza się do okresów ubezpieczenia, jeżeli zostały one zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty na podstawie odrębnych przepisów.

Jeśli chodzi o okresy uwzględnione przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych przy przyznawaniu prawa do renty i emerytury, to z ostatniego akapitu wynika jednoznacznie, że nie mogą zostać zaliczone do okresów ubezpieczenia uwzględnianych przy ustalaniu prawa do emerytury rolniczej.

Okres pracy we własnym gospodarstwie rolnym i podleganie z tego tytułu ubezpieczeniu rolniczemu został przez organ rentowy zaliczony od 9.10.1986 r. do 31.12.1988 r., od 1.06.1989 r. do 31.12.2000 r. oraz od 1.07.2002 r. do 9.05.2009 r. Okres ten wynika też jednoznacznie z zestawienia takich okresów (karta 22 akt KRUS) oraz bezspornego faktu posiadania własnego gospodarstwa rolnego w od 9.10.1986 r.

Ewentualna praca w gospodarstwie rolnym rodziców w spornych okresach od 20.04.1968 r. do 20.10.1971 r. oraz od 18.10.1973 r. do 20.04.1975 r. nie ma charakteru podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, przede wszystkim wobec nieopłacania z tego tytułu składek, skoro wnioskodawca w równoległym okresie pozostawał w zatrudnieniu i z tego tytułu podlegał ubezpieczeniu, co zostało uwzględnione przy ustalaniu prawa do emerytury z ZUS.

Pozostaje do rozpatrzenia podniesiony w apelacji zarzut wykonywania pracy w gospodarstwie rodziców po ukończeniu 16 roku życia, a przed dniem 1 stycznia 1983 r., a to w związku z zastosowaniem art. 20 ust. 1 pkt 2 ustawy. Wnioskodawca podnosi bowiem, że właśnie przed 1 stycznia 1983 r. mieszkał z rodzicami i pracował na ich gospodarstwie rolnym. Tego rodzaju praca w gospodarstwie rolnym rodziców we wskazanym okresie podlega zaliczeniu na podstawie cytowanego przepisu przy spełnieniu dodatkowych warunków. Zgodnie z wykładnią przyjętą w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 3 lipca 2001 r., II UKN 466/00 (OSNP 2003/7/186) za przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym (w rozumieniu powyższego przepisu) uważa się okresy wykonywania pracy na takich warunkach, jakie po tym dniu dawałyby podstawę do objęcia ubezpieczeniem społecznym rolników. Chodzi zatem wykonywanie pracy w gospodarstwie rolnym przez „domownika” definiowanego w art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i ich rodzin (test jednolity: Dz. U. z 1989 r. Nr 24, poz. 133). Zgodnie z treścią tej definicji za domowników rozumie się członków rodziny rolnika i inne osoby pracujące w gospodarstwie rolnym, jeżeli pozostają we wspólnym gospodarstwie domowym z rolnikiem, ukończyły 16 lat, nie podlegają obowiązkowi ubezpieczenia na podstawie innych przepisów, a ponadto praca w gospodarstwie rolnym stanowi ich główne źródło utrzymania. Wnioskodawca przed dniem 1 stycznia 1983 r. przez większość czasu pozostawał w zatrudnieniu podlegając z tego tytułu ubezpieczeniu (okresy te zgodnie z pismem ZUS zostały zaliczone do okresów ubezpieczenia stanowiących podstawę przyznania emerytury). Zatem praca w gospodarstwie rodziców w tych samych okresach, czyli, jak podnosi skarżący, pomoc w pracach rolnych wykonywana po powrocie z pracy, nie może zostać zaliczona do okresu podlegania ubezpieczeniu w rozumieniu cytowanego art. 20 ust. 1 pkt 2. Sąd Najwyższy dopuścił taką możliwość tylko w przypadku równoczesnego prowadzenia własnego gospodarstwa rolnego przed dniem 1 lipca 1977 r. i jednoczesnego zatrudnienia w uspołecznionym zakładzie pracy, nawet, gdy z tytułu tego zatrudnienia uzyskano prawo do emerytury pracowniczej (patrz uchwała z dnia 1 czerwca 1990 r. III UZP 8/90 (OSNCP 1991/2-3/19)). Wnioskodawca własne gospodarstwo rolne nabył dopiero w 1986 r. i

okres prowadzenia tego gospodarstwa został zaliczony do okresu ubezpieczenia rolniczego. Tym samym nawet przy przyjęciu, że odwołujący się pracował we wskazanych przez niego okresach w gospodarstwie rodziców, to do okresu ubezpieczenia rolniczego doliczyć można tylko okresy przerw w wykonywaniu pracy zawodowej przed 1 stycznia 1983 r., co jednak nie daje wymaganych 25 lat.

Wobec powyższego na podstawie art. 385 k.p.c. orzeczono jak w sentencji wyroku.

SSA Monika Kiwiorska-Pajak SSA Irena Różańska-Dorosz SSO del. Artur Tomanek